

Odborník z Ústavu Českého národního korpusu FF UK se podílí na popularizačním česko-slovenském projektu

Dr. Michal Škrabal si s kolegy z Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV pripravil celoročný lingvistický projekt „Česko(-)slovenské slovo týdne / týždna“. Jeho cílem je upozornit jak českou, tak slovenskou veřejnost na zajímavé paralely, ale především rozdíly mezi našimi jazyky uživatelsky přívětivou a zábavnou formou.

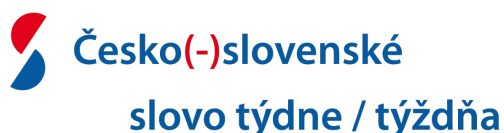

Každé pondělní ráno se na webu projektu zveřejňuje jeden z 52 dílů tohoto seriálu, každý pátek navíc vychází sloupek v Deníku N, a to v české i slovenské verzi. Data se čerpají především z jazykových korpusů, doplněna jsou o citace některých starších výkladových a překladových slovníků. Součástí každého dílu je jazykový minisloupek.

Váš projekt vychází z úmyslu přitáhnout pozornost Čechů ke

slovní zásobě slovenštiny, jakožto češtině nejbližšímu jazyku, a to v roce, kdy si připomínáme 30 let od rozpadu federace. Co vás k této myšlence přivedlo?

Hnacím motorem tohoto úmyslu je lehká nostalgie. Patřím ke generaci tzv. Husákových dětí, která prožívala své dětství ve federativním svazku našich dvou národů. A z médií se na nás kromě češtiny dennodenně linula, ba valila slovenština. Tím každodenním kontaktem se mi slovenština přirozeně dostala pod kůži, chtě nechtě jsem se ji naučil, byť jen pasivně.

Jak vnímáte dnešní postoj Čechů ke slovenštině, a to především mladé generace, která federaci již nezažila?

Nechci se tu pohoršovat nad faktem, že pro dnešní mládež je slovenština cizím, nesrozumitelným jazykem a občas dají při jednání se svými slovenskými protějšky přednost společnému kódu, tedy angličtině. Na rozdíl ode mě už se slovenštinou pravidelně konfrontováni nejsou, nemají si ji tudíž jak osvojit, to už spíš tu angličtinu. Je to přirozený stav daný posunem doby. Což mi však nebrání prožívat při kontaktu se slovenštinou jistou nostalgii a uchovat si k ní sympatie.

Slovenština však z českého prostředí – naštěstí – nevymizela. Pracuje tu spousta Slováků a zdaleka ne všichni přepínají při komunikaci se svým okolím do češtiny. Mně osobně to nevadí – ba naopak, byť vím, že mnoho Čechů je na to alergických, ale to je problém jejich sebevědomí. Věřím však, že většina mých vrstevníků a starších ročníků plně respektuje, když Slováci zůstanou u slovenštiny. Koneckonců nejlépe a nejpřesněji se člověk vyjádří svou mateřštinou. Vždyť je to úchvatné –

mluvíme cizími jazyky, a přesto si víceméně perfektně rozumíme!

Počítá se v rámci projektu i s nějakým odborným výstupem, nebo jde především o popularizační činnost směrem k veřejnosti?

Jde o projekt čistě popularizační, namířený na co nejširší populaci. I proto jsme se snažili proniknout do tištěného média, dostat se k co nejvíce lidem, odhalit jim taje a půvab jazyka východních sousedů. O celém projektu se dá nicméně referovat na vědeckých konferencích: plánujeme ho s kolegou Vladimírem Benkem vyhodnotit napřesrok na lexikografické konferenci Euralex.

Protože se mi však s „bratry Slováky“ dobře spolupracovalo, rád bych na tuto společnou aktivitu navázal někdy v budoucnu výzkumem na téma vztahů našich dvou jazyků – jejich vzájemného kontaktu a ovlivňování, jazykové divergence a konvergence, výpůjček, bohemismů ve slovenštině a slovakismů v češtině včetně postoje mluvčích a institucí k nim nebo také na téma jazykového kontinua – kde vlastně končí čeština a začíná slovenština.

Jaký doufáte, že bude mít projekt přínos?

Popularizaci jazykovědy osobně chápu jako snahu přinutit nelingvisty zamyslet se nad fenoménem jazyka, přestat ho alespoň na okamžik používat čistě jako nástroj k dorozumění a sebevyjádření a dostat do popředí jinou jeho funkci – metajazykovou. Protože teprve pak je člověk schopen uvědomit si, jak úžasný a neuvěřitelně vycizelovaný nástroj to je. Jak se dá táž myšlenka vyjádřit x-terým způsobem, od toho nejbanálnějšího přes poetický rejstřík až po nesrozumitelné ptydepe či rovnou blábol.

My jsme se rozhodli pro konfrontaci vybraného lexika, pro laiky asi té nejprístupnější jazykové roviny. Všechny ty vzájemné rozdíly i paralely jsou zkrátka fascinující, a snad nejenom pro mě. Nejen knihy, i slova mají své osudy – o to zajímavější, přidáte-li k nim navíc kontrastivní prvek.

Tyto řekněme „příběhy slov“ se snažíme čtenářům zprostředkovat atraktivní formou, proto jsme vsadili zejména na jazykový fejeton, žánr v našich krajích veleoblíbený. Počáteční reakce, vesměs kladné, nám potvrzují, že jsme se asi vydali správným směrem. Pochopitelně mě to těší. Slováci se o nás Čechy zajímají dost, my o ně už méně a tohle je zkrátka mimo jiné taková reklama na slovenštinu.

Kdyby třeba každý druhý český návštěvník našeho webu sáhl po nějaké slovenské knize a pokusil se ji přelouskat v originále, měl bych pocit, že jsem napomohl něčemu bohu libému. A ano, já už si tu Jarošovu *Tisícročnú včelu*, jeden z četných slovenských artefaktů svého dětství, po letech odkládání opravdu přečtu, slibuju!

Mg
r.
Mi
ch
al
Šk
ra
ba
l,
Ph
.D
.,
pů
so
bí
na
Ús
ta
vu
Če
sk
éh
o
ná
ro
dn
íh
o
ko
rp
us
u
FF
UK
,
je
ho

ž
je
i
ře
di
te
le
m.
Vy
st
ud
ov
al
če
sk
ý
ja
zy
k
a
li
te
ra
tu
ru
–
lo
ty
št
in
u
na
FF
UK
a
ti
tu

l
Ph
.D
. z í
sk
al
v
ob
or
u
ma
te
ma
ti
ck
á
li
ng
vi
st
ik
a
na
FF
UK
. Pr
ac
ov
al
ja
ko
re
da
kt
or

časopisu
Tvar
a
jazykový
korektor,
,
příležitost
ostně
překládá
dál
lotyšsko
u
beletrii
.

Sp
ol
u
s
Ma
rt
in
em
Ka
vk
ou
se
ps
al
i
kn
ih
u
„H
ac
kn
ut
á
če
št
in
a:
Ne
or
to
do
xn
í
sl
ov
ní
k

dn
eš
ní
ma
te
řš
ti
ny
“

(J
an
Me
lv
il
Pu
bl
is
hi
ng
) ,
do
ní
ž
vy
br
al
i
tř
i
ti
sí
ce
ne
jz
aj
ím
av

ěj
ší
ch
vý
ra
zů
ne
st
an
da
rd
ní
če
št
in
y,
př
ev
áž
ně
ne
ol
og
is
mů
.

Foto: René Volfík

Grafika: Tomáš Kunc, Deník N